

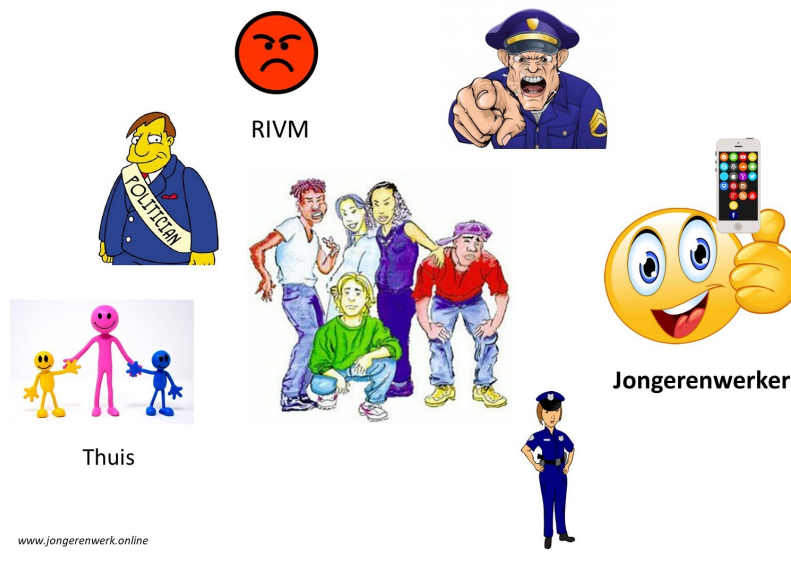
Jongerenwerk en het vormgeven van de sociale omgeving

Inleiding

Als een ding na de start van de Coronacrisis duidelijk is gebleken dan is dat dat het jongerenwerk uitstekend in staat is om het aanbod van activiteiten aan te passen aan de sterk veranderde omstandigheden en op heel creatieve wijze alternatieve, vaak online werkvormen weet te ontwikkelen om jongeren te blijven bereiken.

Tijdens de Zoomsessies en in de app groep komen hier heel veel mooie voorbeelden van naar boven.

Tegelijkertijd ervaren veel jongerenwerkers weer dat er veel druk op hen wordt uitgeoefend. In spannende tijden als deze, wanneer “men” zich zorgen maakt over het gedrag van jongeren, wordt een groot beroep gedaan op het jongerenwerk. En, zoals uit veel reacties tijdens de zoomsessies en in de app-groep blijkt, dat beroep bestaat vooral uit het toezichthouden en handhaven op straat. Zeker in tijden waarin grote groepen jongeren zich, meer dan anders, in de buitenruimte ophouden komt deze kwestie weer naar voren en vragen jongerenwerkers zich af: hoe kunnen we dit voorkomen?

Waar waren we ook al weer van?

De pedagogische opdracht van het jongerenwerk:

Youth Spot, het lectoraat jongerenwerk van de Hogeschool van Amsterdam, heeft in 2019 een literatuurstudie uitgevoerd, getiteld: [Opvoeden in de wijk, een uitgebreide literatuurstudie over de pedagogische opdracht van het jongerenwerk](#). Een echte aanrader om te lezen, het biedt je veel inhoudelijke argumenten om het gesprek aan te gaan met opdrachtgever en ketenpartners!

Uit deze literatuurstudie het volgende citaat:

“Het jongerenwerk heeft een pedagogische taak in contact met jongeren. Doelgroep van het jongerenwerk zijn jongeren in de leeftijd van 10-23 jaar (Metz 2011). Kenmerkend voor de levensfase van jong-zijn is dat jongeren zich bevinden in de overgang van kind naar volwassenheid. Het jongerenwerk richt zich op het begeleiden van jongeren bij het volwassen worden in de samenleving (Metz 2011;2016). Alles wat het jongerenwerk doet, draagt bij aan het zijn en het volwassen worden van jongeren.”

Jongeren groeien op in interactie met hun sociale omgeving en het jongerenwerk richt zich dus ook op beide elementen. Jongerenwerkers focussen zich op hun werk natuurlijk sterk op de jongere(n) zelf en dat kan er ook toe leiden dat zij niet altijd meer stilstaan bij de mogelijkheden die de sociale omgeving van jongeren te bieden heeft. Daarom wil ik daar in dit artikel expliciet bij stil staan.

Als jongerenwerker richt je je niet alleen op de jongere maar probeer je ook in de sociale en fysieke omgeving van de jongeren te werken aan wat zo mooi heet: een positief pedagogisch klimaat. Een klimaat waarin jongeren zich thuis voelen, gewaardeerd en gehoord voelen en waar ze die nodige ruimte krijgen om te leren hun eigen rol in de maatschappij te ontdekken. Een omgeving ook die zich bewust is van de bijzondere positie waarin jongeren zich bevinden, wat betreft psychologische ontwikkelingsfase als adolescent alsook wat betreft cognitief en emotioneel vermogen afhankelijk van bijvoorbeeld de ontwikkelingsfase van de hersenen. En dat hebben we het nog niet eens over hormonen.

Dat het jongerenwerk bij uitstek de beroepsgroep is die in staat is de sociale omgeving van jongeren bewust vorm te geven heeft niet alleen te maken met het feit dat zij “present” is in de leefwereld van jongeren en daardoor daadwerkelijk inzicht in en contact heeft met die sociale omgeving.

De jongerenwerker als (buurt-)pedagoog in het derde opvoedingsdomein legt ook de verbinding de andere twee domeinen (gezin en school) wat het zicht op de sociale omgeving vergroot.

In die sociale omgeving is de jongerenwerker ontwikkelingsgericht (van de jongere) in tegenstelling tot andere professionals die doelgericht dan wel probleemgericht zijn (zoals jeugdzorg, onderwijs, politie).

Een ander belangrijk aspect betreft het belang van sociale verbondenheid.

Al vanaf de jaren 60, toen criminoloog Hirshi zijn sociale controle theorie presenteerde, tonen onderzoeken en publicaties steeds weer aan hoe belangrijk het is dat jongeren zich verbonden voelen met hun wijk en sociale omgeving.

Misha de Winter schreef daarover:

In het advies “Aansprekend opvoeden” van de RMO uit juli 2001 wordt over sociale verbondenheid onder meer gezegd:

“Dit begrip (in het Engels ‘connectedness’) komt in de recente internationale onderzoeksliteratuur naar voren als een cruciale sociaal-pedagogische factor die de ontwikkelingskansen, gezondheid, gedrag en welbevinden van jeugdigen in belangrijke mate blijkt te sturen. Mensen hebben het nodig om nodig te zijn in een gemeenschap, en ze hebben het nodig om duurzame verantwoordelijkheid voor anderen te dragen. Amerikaans onderzoek laat zien dat jeugdigen die het gevoel hebben dat zij in hun primaire omgevingen, vooral thuis en school, gewaardeerd worden en er wat toe doen (‘to make a difference’) aanzienlijk minder kans lopen op psychische problemen, criminaliteit, schooluitval, verslaving, et cetera.

In de publicatie: [“Top 10 van beschermende factoren”](#) van het NJI staat op nummer 1 Sociale binding: Bij sociale binding gaat het om de emotionele band en commitment die een kind heeft met sociale relaties in het gezin, zijn vriendengroep, school en wijk. Concreet gaat het om warme, ondersteunende, affectieve relaties met het gezin en andere volwassenen in de omgeving en op nummer 2: Kansen voor betrokkenheid: Kinderen en jongeren moeten kansen krijgen om een concrete, betekenisvolle en gewaardeerde bijdrage te leveren aan verbanden waarvan zij deel uitmaken (familie, school, gemeenschap)

Uit de eerder genoemde literatuurstudie van Youth Spot:

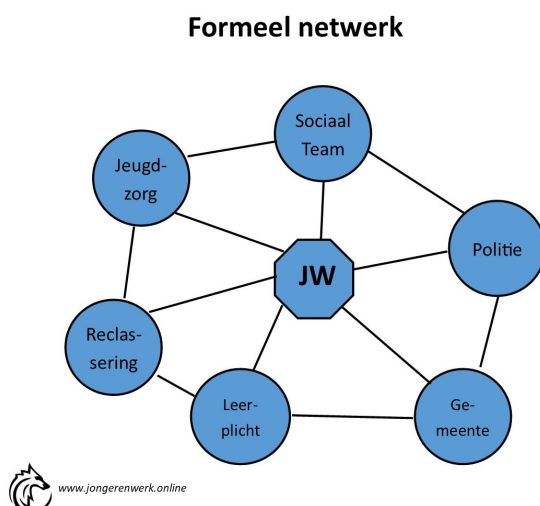
Een positief pedagogisch klimaat zorgt ervoor dat jongeren zich prettig en veilig voelen in het jongerenwerk, zich durven en kunnen ontwikkelen en contacten kunnen aangaan met andere jongeren. Het creëren van een veilige en stimulerende omgeving is een randvoorwaarde om beoogde doelen van het jongerenwerk te bereiken. Het actief creëren van een passend pedagogisch klimaat bevordert enerzijds de acceptatie van jongeren. Erkenning, waardering en respect voor jongeren zoals zij zijn en om wie zij zijn, zijn belangrijke kenmerken van een positief pedagogisch klimaat (Jongepier et al., 2010; Milburn, Forsyth, Stephen & Woodhouse, 2000). Anderzijds versterkt het de maatschappelijke participatie. Door een positief pedagogisch klimaat ervaren jongeren dat zij competent genoeg zijn om deel te nemen aan verschillende activiteiten en groeit (in)direct hun gevoel van eigenwaarde in omgang met andere leeftijdsgenoten (Checkoway, 2011)

Hoe dan?

Het jongerenwerk kan het niet alleen. Het vormgeven van de sociale omgeving kan alleen maar effectief zijn als dat gebeurt in samenwerking met andere partners en personen. Netwerken dus.

Veel jongerenwerkers nemen al deel aan formele netwerken, gericht op bijvoorbeeld groepsaankpak, persoonsgebonden aankpak etc. Ik noem dit ook wel institutionele netwerken omdat protocollen, werkwijzen en doelstellingen van de betrokken organisaties meestal leidend zijn. Denk bijvoorbeeld alleen al aan aanmeldprocedures, wachtlijsten e.d. Daarnaast zijn deze netwerken veelal probleemgericht.

Een voorbeeld van zo'n netwerk zie je in onderstaande afbeelding.

Maar als jongerenwerker ben je bij uitstek in staat om vanuit twee andere invalshoeken netwerken te creëren en te benutten voor het vormgeven van die sociale omgeving, namelijk vanuit de jongere en vanuit de wijk. Informele maar daarom zeker niet minder belangrijke en effectieve netwerken.

Vanuit de invalshoek van de jongere:

In dit voorbeeld gebruik ik onder meer onderdelen uit de methodiek Vindplaats gericht Werken (Jan van Susteren) en onderdelen uit de methodiek Jongerenopbouwwerk. Beiden uit de vorige eeuw :-) maar op basis van onder andere in dit artikel genoemde onderzoeken en publicaties en gecombineerd met actuele praktijkervaring heeft dit geleid tot de methodiek wijkgericht werken.

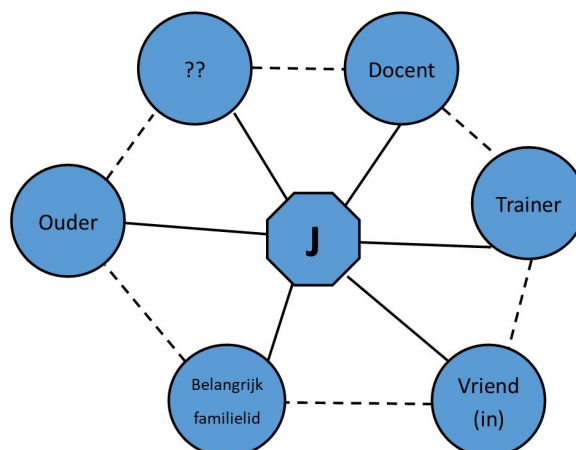
Welke personen zijn voor de jongere belangrijk en hebben een positieve invloed. In de methodiek wordt er gesproken van Very Important Persons. Om deze VIP's in beeld te krijgen is het noodzakelijk dat je de verschillende vindplaatsen van een jongere in beeld hebt. Je moet je dus niet alleen beperken tot de jou bekende vindplaatsen, zoals de hangplek of het jongeren centrum, maar ook uitzoeken op welke andere plekken de jongere letterlijk "te vinden is".

Het gaat erom om deze VIP's actief in te zetten in de ondersteuning van jongeren, binnen de mogelijkheden die zij hebben natuurlijk. Voor de jongerenwerker heeft deze inzet een extra meerwaarde. Zo wordt het pedagogisch klimaat door meerdere personen vormgegeven, waarin dezelfde uitgangspunten wat betreft opvoeding en ondersteuning gehanteerd worden. Maar je kan de inzet ook gebruiken om de ondersteuning op een bepaald gebied te versterken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de jongere die op school slecht mee kan door onvoldoende cognitieve vermogens en daardoor een negatief zelfbeeld krijgt, negatief gedrag gaat vertonen, door dat gedrag ook negatief benaderd wordt enz. Diezelfde jongen kan op de voetbalvereniging heel ander gedrag vertonen. Hij kan goed voetballen, blijkt in het veld een goede invloed te hebben om teamgenoten en wordt door de trainer als aanvoerder aangesteld. Positief zelfbeeld, trots, aanzien etc. Door in dit geval docent en trainer bij elkaar te brengen, en dus school en club, heb je meer mogelijkheden voor een positieve ondersteuning van de jongere.

En die buurtbewoner die een fervent sporter is vindt het misschien ook hartstikke leuk om met jongeren een balletje te trappen en hen wat technieken bij te brengen of een hardloop training te geven en misschien wil die technische buurtbewoner wel mee werken aan een projectje om scooters te repareren.

Een voorbeeld van zo'n netwerk zie je in de volgende afbeelding

Netwerk VIP's Jongere

www.jongerenwerk.online

Vanuit de wijk/ buurt:

Binding met je buurt, het gevoel hebben dat je er bij hoort, er toe doet, je veilig en vertrouwd voelen, zijn belangrijke elementen voor positief opgroeien, hebben we al eerder geconstateerd.

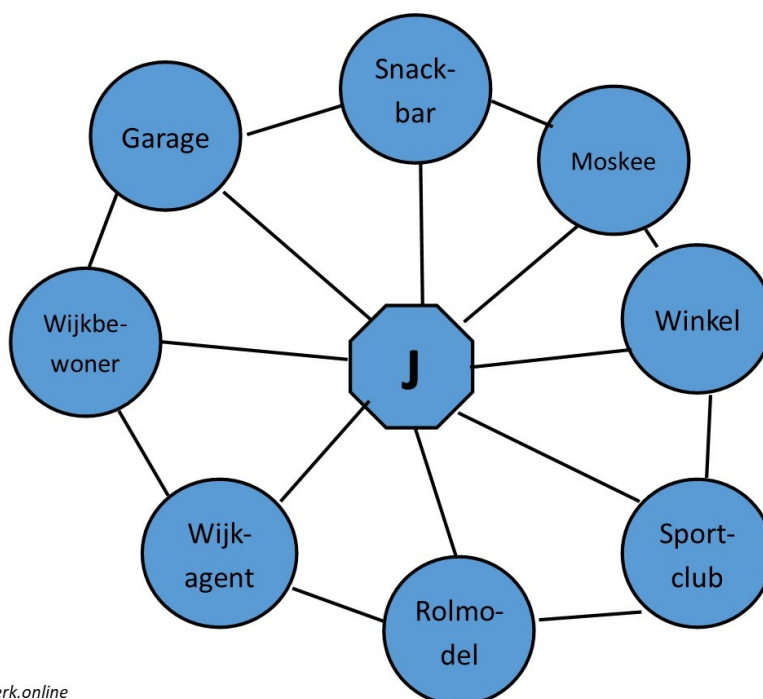
Als jongerenwerker is het daarom van belang dat je de mogelijkheden benut die de fysieke omgeving biedt en actief als onderdeel inzet voor het creëren van een pedagogisch klimaat.

Naast je formele netwerken en je netwerken van VIP's is een actief informeel wijknetwerk een belangrijk middel om jongeren te betrekken bij de buurt, hen het gevoel te geven dat ze van betekenis zijn en het imago van de jongeren een positieve boost te geven.

Zogenaamde sleutelfiguren uit de buurt die ook bij de jongeren bekend zijn of die zich in willen zetten voor de jongeren in de buurt. Dat kan een vader zijn die vroeger zelf een "etterbakke" is geweest maar nu zich wil inzetten voor fijne buurt waarin zijn kinderen veilig kunnen opgroeien. Maar ook de winkeliers van het winkelcentrum die willen meewerken aan een activiteit door bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van prijzen.

Heb jezelf geen geschikte ruimte voor kooklessen? Waarom dan niet in de keuken van het verzorgingstehuis om vervolgens de maaltijden te delen met bewoners of heb je geen plek waar jongeren kunnen sleutelen, overleg eens met het garagebedrijf in de buurt. En ook voor het opdoen van werkervaring of voor stageplekken kan je wellicht een beroep doen op de maatschappelijke betrokkenheid van bedrijven uit de buurt.

Informeel wijknetwerk

www.jongerenwerk.online

Het continu werken aan verbinding en het samenwerken aan een positief pedagogisch klimaat geeft je als jongerenwerker nog meer handvatten om jouw jongeren te ondersteunen in hun proces naar volwassenheid en participierend lid van de maatschappij, onze doestelling ten slotte.

Het uitgebreide netwerk dat je opbouwt levert ook weer heel veel nieuwe informatie en kennis op waarmee je de leefwereld van jongeren nog beter kunt duiden en plaatsen in hun sociale omgeving. Je beziet die omgeving niet alleen maar vanuit de jongeren en met de bril van de jongerenwerker maar je krijgt ook meer zicht op andere actoren in die sociale omgeving. En in vrijwel alle gevallen is jouw aanwezigheid maar betrekkelijk, gedurende slechts enkele uren per week. Ook zonder jouw aanwezigheid is het belangrijk dat de sociale omgeving van de jongere ook daadwerkelijk jongerevriendelijk is.

En een belangrijk bijkomend voordeel is, dat je er tijdens spannende perioden waarin er een oneigenlijk beroep op je wordt gedaan om als toezichthouder/handhaver op te treden je je nadrukkelijk kan beroepen op je pedagogische opdracht, dat je er dan niet alleen voor staat en dat de jongeren zich verbonden voelen met hun sociale omgeving, het gevoel hebben er bij te horen in plaats van dat hun gedrag onder en vergrootglas ligt en zij een duidelijk beeld hebben van wat jij hen daadwerkelijk te bieden hebt.

Wil je meer informatie over een op maat gemaakte training “Wijkgericht werken” of andere vormen van deskundigheidsbevordering, neem dan contact met me op via dicksmit@jongerenwerk.online of ga naar mijn [website jongerenwerk.online](http://www.jongerenwerk.online) .

Op de hoogte blijven van actuele ontwikkelingen:

[You!nG](#)

[Lectoraat Youth Spot van de Hogeschool van Amsterdam](#)

[De appgroep online jongerenwerk](#)

[NJI en Corona](#)

[Tips en tools voor online jongerenwerk](#)

[BVJong](#)

[Channel jongerenwerk op 1sociaal domein](#)

